

Заемки от китайски със сигурност са добре познати в алтайски езици, като се започне с корейски и японски, в чиито речници има голям китайски пласт, и се завърши с тюркските ез., в които също се открива известен брой важни лексеми от китайски произход, заети на прототюркското ниво. Това се дължи на голямо политическо и културно влияние което е имал Китай в отминалите исторически времена върху алтайските народи.

Въпреки това, не всички китайско-алтайски лексикални паралели могат да бъдат обяснени чрез заеми от китайски. Сега ние разполагаме с много по-добри познания на китайската и китайско-тибетската историческа фонология, а чрез китайско-тибетската субкласификация¹, стана възможно да се идентифицират древните пластове наследени от общия прадревен китайско-тибетски речник в китайския език, и също така да се отдели голям слой от думи, които нямат китайско-тибетската етимология. Днес също така разполагаме с много повече информация за съседните езикови семейства, като алтайското, австро-азиатското и австронезийското. В тази статия няма да обсъждаме лексикалните контакти между китайски (китайско-тибетския праезик) и южните му съседи. Но трябва да се обърне внимание на една голяма група от лексикални заемки между китайски и алтайските езици, които се характеризират със следните особености :

1. Най-стария китайски речников запас от думи обикновено се удостоверява не по-късно от епохата Ранна (Западна) Чжоу (само няколко от тях са удостоверени по-късно от VI век пр. н.е.)

2. За нито една от тези думи не са били предложени каквито и да е китайско-тибетски паралели.

3. В алтайските езици тези думи са особено добре представени в източната област на алтайския континиум (корейски, японски и ТМ).

Вижте следните примери²:

1). кит. 爪 съвр. ф-ма zhǎo, др.кит. cǐū - нокът, лапа, в праалт. *čīūŋu(~ -a) – драща, чеша с нокти, кор. čīŋ – пила, яп. dīm-ŋa – дращя, чеша с нокът, ТМ džūŋu – дращя, в чув. čēŋe - нокът, в ост.тюрк.ез. *tīmŋak/*dīmŋak – нокът.

2). кит. 李 съвр. ф-ма lǐ, др.кит. rǎ - слива, в праалт. *èŋi – плодове, вид плод, кор. iŋim – семена и плодове на акаба, яп. itabji - японска смокиня, монг. *üril / öröl – дива слива, тюрк. *erük / *örük – слива, праскова, чув. ёŋce – плодене, размножаване на растенията.

3). кит. 兔 съвр. ф-ма tù, др.кит. thā(k)s – заек, пралат. *t`ögsu – заек, кор. *thóskí, ТМ *tuksa(n), монг. *togsi / dogsí – заек. В пр.тюрк. *tabılǵan – заек е произв. на глагола *t`ēbà – бягам. В чув. moren, mulkač – заек, е от др.пр., от пр.алт. *miónde, монг. mönde, ТМ *mundu-kān, евен. mūnŋuqan – заек (прабълг. календ. термин дван – заек).

4). кит. 姑 съвр. ф-ма gū, др.кит. kā – леля, свекърва, в пр.алт. *ěk`à – старша сестра, кор. *kjə - жена, от *kjə-čip – стопанка (čip – дом), яп. o-kā-san – майка, др.яп. kaka - майка, ТМ *eKe / *keKe – жена / старша сестра, евенк. kəkə – зълва, мандж, солон. хэхэ – жена, в

¹ Благодарение основно на следните трудове: [Benedict 1972; Shafer 1966-1974; DEZC; Baxter 1992; СТНРОСТИН 1989; Peiros, Starostin 1996].

² древнокитайските форми са дадени в съотв. с реконструкциите на [Старостин 1989]; а протоалтайските, корейските, японските и ТМ форми са по [EDAL] (Етимологичен речник на Алтайските езици) При представянето на всеки отделен пример, съм спестил дискусиите свързани с етимологията на съотв. думи, с които читателят може да се запознае в съотв. глави от [EDAL]

бълг. *кака* – старша сестра (пряка аналогия с ТМ), в чув. *aki* – старша сестра, тюрк. **eke* – старша сестра, монг. **eke* – майка, **egeče* – старша сестра.

5). кит. 芥 съвр. ф-ма *jiè*, др.кит. *krēts* – горчица, горчив, пр.алт. **kàbro* – мая, закваска, фермент, кор. *kolmadži*, др.яп. *kòg'ācī* – винена утайка, яп. *kara* – горчив, монг. *qouq, qoura*, хог – горчив, отрова (второст. зн.: вреда), тюрк. ез. *qog, qig, gog* – джибри, мая, горчив, чув. *xēt̪x̥ü* – горчив, прокиснал.

6). кит. 客 съвр. ф-ма *kè*, др.кит. *khṛāk* – гост, посетител, търговец, пр.алт. **kàra*(~*k`*-) – противник, враг, чужд, яп. *katakí* – враг, монг. *qarí, xar(i)* – враг, чужденец, тюрк. *kar / qar* – противоположен, чужд, *qaraq(č̣i)* – разбойник, чув. *хогах* – разбойник. (Ж.В.: Произходът на тази дума може да се свърже със самоназванието на тохарите “гара, кхара” (*gaga / ghara / khara / kara*), т.е. представители на чужд народ, и навлизането е било първо в китайски, известно е че тохарите освен като нападатели, са поддържали и мирни отношения, търгували са с китайските царства, доставяйки им минерала нефрит. За праалтайците те са били предимно врагове и враждебни съседи. В тох.(б) *kārk* – грабя, вероятно е вторична алтайска, др.тюрк. заемка.)

7). кит. 盆 съвр. ф-ма *pén*, др.кит. *bhəp* – глинен таз, голяма чаша, пр.алт. **pòjńV*(~*p`*-) – съд, лодка, др.яп. *pune*, съвр.яп. *fúne* – лодка, съд, др.кор. *pāi*, съвр.кор. *pā* – лодка, монг. *haidžaγa* – кораб.

8). кит. 軌 съвр. ф-ма *guǐ*, др.кит. *ku`* – краищата на остта на колелето, пр.алт. **kiúfu* – колело, кола, в яп. *kuruma* – кола, ТМ *kur, kuriwuk, kūruke(n)* – винт, гайка, макара, монг. *kürdü(n), хүрд(en)* – колело, в тюрк.ез., тур. *kızak* (бълг. турцизъм казак) – шейна, чув. *kustārma* – колело. (Ж.В. тук обаче, по-вероятно имаме древна индоевропейска, възм. и предтохарска заемка, вж. хет. *hurki* – колело < ИЕ **h₂wṛgi-* колело. Също в тох.(а) *kursār*, тох.(б) *kwarsār*, пр.тох. **kwārsār* – мярка за разстояние < ИЕ **ḱrs-r-u-*‘а – пътувам, от **kers-* движа се: лат *currō* – движа се (< **ḱrso*), *currus* – кола < **ḱrso-*, ст.ирл., кимв. *car* – колело, кола (= *currus*, > англ. *car*)

9). кит. 凍 съвр. ф-ма *dòng*, др.кит. *tōnyʷ* – замръзва, пр.алт. **tunʷa* – студ, яп. *tumeta*, тюрк. *donʷ / tunʷ*, чув. *tām*, монг. *daγara*, ТМ **donʷota* – студ, скреж, замръзнал.³ УФ **tanʷke-*та – скован, гъст, плътен, дравид. **taŋ* – студен.

10). кит. 祖 съвр. ф-ма *zǔ*, др.кит. *śā`* – предтеча, родоначалник, дядо, пр.алт. **āčV* – старейшина, прародител, възрастен роднина, съвр.кор. *adžä* – леля, чичо, *adžuməni* – леля, *adžäbi* – чичо, др.кор. *āčämi* – леля, *āčäri* – чичо, (също кор. *ajeossi*, яп. *oji* – чичо), ТМ *aša, ašē, ašī* – леля, съпруга, жена, тюрк. **āčaj / ēče* – старши роднина, баба, дядо, леля, чичо, в чув. *aṣu* – твоят баща, *aṣanne* – баба по баща (ср. с ТМ), монг. *дагур. ačā* – баща. Уралски паралел със самодийските ез. (ненец., енец., юкагр.) и манси, хант., саам. **äčä, ečie* – баща. (Ж.В.: твърде интересен паралел е хурит. *ašti, ašta* – жена, което подсказва и за древно кавказко влияние на праалт. общност?)

11). кит. 貢 съвр. ф-ма *gòng*, др.кит. *kōnyʷ* – данък, пожертвование, почит, пр.алт. **k`ōnu* – почит, жертвоприношение, др.яп. *kuma* – жертвоприношение, кор. *kōmá, kōmár* – почит, почитам, тюрк. *qomī, qumaγu, qumartqa, xumartxa* – стремеж, желание, наследство. (вж. прабълг. коумирь – идол. Много древно борелано понятие, Ст. Младенов свързва коумирь със семитското (древносирийско) *kumrā* – молитвино място. В протосемитски **kumir*, акадски *kumru*, финикийски *kmr*, асирийски *k`urm* – жрец. В арабски *qurbān* –

³ яп. *tumeta*, се свързва с пр.алт. **túmu* – студ, сополи [EDAL], но фонетично е неясно и също така може да се извиди от пр.алт. **tunʷa*, предвид и ТМ паралел (Ж.В. и чув. също).

жертвоприношение, смята се че е заето в адигски, чрез исляма като к̄ы̄ыт̄м̄ан, абхазки а-к̄ы̄ыг̄бан, абазински к̄ы̄ыыт̄ман – обряд, жертвоприношение.)

12). кит. 梅 съвр. ф-ма méi, др.кит. mē - японска слива, пр.алт. *iúmu, *móhe~o – вид плод, яп. ume – слива, mōto – праскова, кор. maehwa – слива, momo – праскова, ТМ *uma-
kta, umru – шипка, *moja – дюля, монг. monosu(n) – череша, монг. imdij, др.тюрк. imiti –
глог, чув. šiměš – плодове, mājāg – орех > унг. mogyógo – лешник, якут. majiara – малина
(шумер. mudum – плод).

13). кит. 粒, съвр. ф-ма lì, др.кит. ghər – зърнени храни, зърнени култури, зърно, пр.алт. *ār`á – ечемик, просо, др.яп. ара, ср.яп. āfā, съвр.яп. áwa – просо, мандж. arfa – ечемик, овес, монг. arbāi, arwā, ара – ечемик, тюрк. *arpa, чув. ugra – ечемик, унг. árpa – ечемик. (Ж.В.: Обикновено алт.фрoми се свързват с изт. иран. *arasyā- / *arbasyā - ечемик (Стеблин-Каменский 1982, 23) Старостин предполага изконен алтайски произход, поради загубата на посл. сричка –syā. Но може да се посочи хет. harpas, harpijas – празник на реколтата, което подсказва и древна индоевроп. заемка в праалтайски.)

14). кит. 麥 съвр. ф-ма mài, др.кит. mǎk – пшеница, ечемик, пр.алт. *miurgu – пшаница, ечемик, яп. mugji, ср.кор. mǐr, mǐrh, съвр.кор. mil - пшеница, ТМ *murgu(l), mudži – ечемик.

15). кит. 惑 съвр. ф-ма huò, др.кит. wēk – лъжа, заблуждавам, пр.алт. *uk`è – глупав, надменен, др.яп. wokwo, ukwo, съвр.яп. baka – глупав, мандж. uxuken – слабоумен, монг. üki – неискрен, лъжлив, ükenče – глупав, тюрк. *ökte-, ökten öktam – горд, храбър. (Ж.В.: тук обаче трябва да посочим в тох.(а) wek, тох.(б) waike, пр.тох. *weik-ā – лъжа, което най-пълно съвпада с кит. зн. и древнокит. произн. Възм. е паралелно заимстване и в тохарски от др.кит. или по обрaтен ред, тъй като Д. Адамс извежда тох. дума от ИЕ *(s)weig, *(d)weig – двоен, измамен.)

16). кит. 棣 съвр. ф-ма dì, др.кит. lhəts – дива слива, пр.алт. *ójle~i – дребен плод, кор. ojat [ojas] – слива, ТМ ulīkta(e), uli, ulitte – дива ябълка, монг. öliṛ, üliṛ – дива ябълка.

17). кит. 琴 съвр. ф-ма qín, др.кит. gh(r)əm, ср.кит. ghim – 7-струнна лютня, пр.алт. *kúma – музикален инструмент, кор. kətungo, ср.кор. kəmiŋkó, мандж. kumun – музика, тюрк. qomus, xomus – музикален инструмент, турски keman, kemanče – цигулка (бълг.турцизъм кемане, киминча – цигулка).

18). кит. 罟 съвр. ф-ма zhào, др.кит. trāk^ws – плетена кошничка за хващане на риба, плетен абажур, пр.алт. *t`öbru/k`V – мрежа, ср.кор. tāràchí, съвр.кор. tarākbi – кошница, др.яп. tur, ср.яп. túrú, съвр.яп. tsùri – риболов с мрежа, ТМ turku – капан, мрежа за лов, монг. tōṛ, tor – мрежа, клетка, тюрк. *tor – мрежа. (Ж.В. чув. tetel – рибарска мрежа, показва прилика с ТМ, орокско tuṭu – мрежа).

19). кит. 農 съвр. ф-ма nóng, др.кит. nūny – земеделие, селско стопанство, селянин, земеделец, пр.алт. *niāny / *ŋiāny – поле, кор. nop – оризово поле, др.яп. nwo, съвр.яп. nó – поле, ТМ *nyuny / *nyony(-ka) – ловно поле, монг. *nuntug / *nintug – пасище, тюрк. караханид. anūiz – ожънато поле.

20). кит. 過 съвр. ф-ма guò, др.кит. k^wājs – преминавам, преминавам през, пр.алт. *kēju – преминавам, преминавам през, др.яп. kwoja, съвр. яп. kōe - преминавам, ТМ kēj, kējun – заблудил се, загубил се, объркал пътя, чув. kaj – отивам си, заминавам, отдалечавам се, също kaj – заден, задна посока.

21). кит. 寶 съвр. ф-ма bǎo, др.кит. pín – посетител, гост, пр.алт. *p`iūny – друг, чужд, др.яп. pjiŋa, ср.яп. fina, съвр.яп. hina – провинция, чужденци, варвари, ТМ hunyṭu, xonto,

хонүто, entū, прТМ *runyte – друг, чужд, чув. хăна – гост, тюрк. önyi, önyge, onyga – друг, чужд. (Ж.В.: ср. с тох.(а) oñk, oñi, (б) eñkwe – човек, хиона – вероятно едно от названията на древните тохари, дадено им от авестийските бактрийци, хиони – смес от ираноез., УФ-ез. и алтайскоез. племена в ранносреднов. Ср. Азия).

22). кит. 劍 съвр. ф-ма jiàn, др.кит. kams – меч, пр.алт. *k`emá – остър, яп. *kámá – сърп, ТМ *(х)emeг – остър. (Ж.В.: интересен паралел с тох.(а) kam, (б) keme, пр.тох. *keme – зъб.)

23). кит. 敵 съвр. ф-ма dí, др.кит. dhēk – враг, противник, пр.алт. *dāgi – враг, противник, в яп. ikusa – войн, др.кор. *tōi, съвр.кор. twē – варварин, ТМ *dagu(r) – съюзник, съюзно племе, оттук е и етнонима дагури, монг. *dajin, *dān – война, тюрк. *jagi, čā, džaw, žaw, zaw – враг, война.

24). кит. 稷 съвр. ф-ма jì, др.кит. сэк – просо “гаолян”, пр.алт. *džiúgi – просо, др.кор. *čòh, съвр.кор. чо, ТМ dže, džakta, dźiekte, dźekte – просо, тюрк. *jügür, žügeri, dźügeri – просо.

25). кит. 郡 съвр. ф-ма jùn, др.кит. gwənh, 縣 др.кит. gwənh – провинция, окръг, пр.алт. *kiúne – човек, страна, яп. *kúni – страна, кор. keonteuli – страна, ТМ *kün-, мандж. хунčixin – родственик, монг. күтүн, хүн, хөтүн, kun, kuny – човек (вж. етнонима кумани, куни), др.тюрк. elgün – народ. (вж. и тох.(б) keñiye, kañiye – страна, kenätstse – земен, свързва се с тох.(а) tkam (б) keṃ пр.тох. *tken < ИЕ *d^h(e)g^hom- земя. Нострат. паралел с алт.ез., или заемане от пратох. към кит. и алт.ез.)

26). кит. 韞 съвр. ф-ма gǔ, др.кит. k(l)ōk – втулка на колелото, пр.алт. *kòlbèk`V~o- - втулка на колелото, ТМ (евенк.) kulbukā – втулка, монг. *kolkibči, holxiwč, holxowč – втулка, яп. kosikji – спица на колело, пр.тюрк. *Kólluk, якут. kustuk, хакас. xosta – острие, железена наконечник на стрела, (Ж.В.: но посл. може да се сравни с чув. хулă – прът, пръчка, респ. стрела ? Много по-вероятно пръвоизточника е тох.(б) kele – пъп, център, втулка на колело, като това е вероятното първоначално зн., вторично прехвърлено и за назв. на човешкия пъп. виж също тох.(а) kukäl, (б) kokale, пр.тох. *kuk(ä)le – колело < ИЕ *k^wuk^wlo-, *k^wolo- колело, и тох.(а) lutk, (б) klutk, пр.тох. *klutk- въртя. Колесницата идва в Централна Азия именно с тохарите!)

27). кит. 鵠 съвр. ф-ма qiǎo, què, др.кит. shiak – сврака, пр.алт. *sakosako, яп. kasasaki, kasasagi – сврака, ТМ *saksan / *saksaki – сврака, монг. *siyadžigaj – сврака, тюрк. *sagışgan, чув. čakak – сврака.

28). кит. 麒麟 съвр. ф-ма qílín (цилин), др.кит. *g(h)ə-г(h)əп – цилин, еднорог, митично животно, в пр.алт. *gúgi ~o-/-í/-e – елен, кор. korani – лос, елен, яп. kirin – еднорог, ТМ *gurma- / *gurpa- белка, хермелин, монг. görüge(n), görügesü(n), gurēs, görösən – антилопа, диво копитно животно, чукотски (ез. на чукчите) *’əγ^wгə-nik – диво животно.

29). кит. 葎苳 съвр. ф-ма fóuyi, др.кит. *bhə-lə – растението живовляк (Plantago major asiatica), пр.алт. *biðla – вид храст “Спирея” (Spiraea), ТМ *boloka, bolokto – Спирея (рус. таволга), монг. balčirγana, baldarγana - пащърнак, ангелика, тюрк. *bałgyin, balan – тамариск, УФ *pelna / *polna – лен, коноп. (вж. също сармато-аланското bælga, съвр.осет. bæгъа, в груз. balba – растението тамариск (Tamarix), аланска заемка в руски балга – гребенщик (тамариск) (Даль). Както и бълг. биле, билка – лечебна трева. Вероятна древна алатайска заемка, възм. в слав. езици демата биле да е донесена от аварите, но по всяка вероятност е била позната и на прабългарите! Др.кит. паралел показва идентично звучене.)

30). кит. 旂 съвр. ф-ма pèi, др.кит. b(h)āts – дълго и тясно знаме, флаг, пр.алт. *pādà – флаг, знаме, др.яп. *pātà, ср.яп. fātà, съвр.яп. hatà – флаг, знаме, ТМ (орок.) pādà – развявам, монг. badaḡa – развявам, badan(γ) – флаг, знаме, др.тюрк. badḡuq, bajraq, bajraq – знаме.

31). кит. 豺 съвр. ф-ма yí, др.кит. нү(h)āns – диво куче, пр.алт. нүĩndó, в ТМ * нүĩnda, ĩnda, ĩndaxun, яп. ĩnu – куче, монг. noxai, noḡai, noḡaj, nuḡaj, ТМ нүöke, жүхэ, жүху, чув. ančāk, др.чув. ханčāk – куче. Енисейски паралел, в кет. ĩntip, югски ĩnpčip – кученце.

32). кит. 筓 съвр. ф-ма jǔ, др.кит. kḡa` - кръгла кошница, пр.алт. *k`ũge – кошница, кор. koḡi, др.яп. kwo, яп. ko – кошница, ТМ *xurid, (нан.) ḡordaḡĩ, (евен.) uridĩk – кошница, сад за ягоди, тюрк. күḡin, күḡi – крина, съд за плодове, чув. kuḡka – кош, кошница.

33). кит. 葚 съвр. ф-ма shèn, др.кит. d(h)əm` - черничев плод, пр.алт. *čamu – черница, вид дърво, др.яп. *tum(u)i – черница, ТМ džamu, džamuri, džamukta – шипка, шипков храст⁴, монг. dom – липа.

34). кит. 緄 съвр. ф-ма ḡǔn, др.кит. kũn` - корда, струна, тънка връв, пр.алт. *k`iũní - , др.кор. kín, kính – лента, пискюл, ресни, яп. *kĩnú – копринен плат, монг. kejeḡu, hejeḡu – рѣб на плата, тюрк. *kõjḡe-lek, kõjḡäk – риза, чув. kuně – парче плат, кърпа с пришити шарки. (Ж.В.: Тук обаче трябва да посочим тох.(а) kanak, тох.(б) kenek – тънък плат, Д. Адамс посочва че произходът е неясен, но не е трудно да видим изходното китайско, название на коприната 絹, др.кит. k(w)ens, в клас.ст.кит. kwenh, еп.Хан kwjanh и в еп.Вей-Тан kjwèn, за да еволюира до съвр. форма juàn – тънък копринен плат. Въпросната дума се е разпространила и в согд. knc'k, хорезм. knc(y)k – тъкан, ксупук – коприна, във вахан. kypəu – тънък памучен плат. Вероятно е била заимствана от др.кит. в праалтайски и после се е върнала с алтайското си значение – нишка, корда, струна. От същият китайски корен произлиза и прабълг.-осет. (сарматското) кънига, книга!)

35). кит. 橛 съвр. ф-ма jué, др.кит. ḡh^wat – 1. стълб, кол, 2. намордник за кон, част от юздата, в еп. Хан ḡhwat, се използва изцяло второто значение, пр.алт. *kádù – юзда, др.яп. *kútúwá, съвр.яп. kùtsuwa, ТМ *kadala / *kadara, ḡadara / xadal – юзда, монг. qadaḡar, qādar – юзда.

36). кит. 獮 съвр. ф-ма xiǎn, др.кит. snhen` (snhar`) – есенен лов, пр.алт. *sõnu (*sonar) – ловно куче, ср.кор. *sànhǎiny, съвр.кор. sanjanu – лов, пр.яп. *sùnà-tər-, др.яп. suna-tor-, ср.яп. sùnà-tòr-, съвр.яп. sunador – риболов, ТМ *suna / sona – повод, каишка за водене на ловно куче, тюрк. (кипчак. група) *sonar / sonog – ловно куче, в чув. sunar – лов < татар. (Ж.В.: в случая обаче се касае за древна индоевроп., предтохарска заемка в праалтайски, в хет. šuwana – куче, мн.ч. šuwanis – кучета, др.инд. ś(u)vá, род.п. śunah – куче, авест. spā, род.п. sūpō – куче, арм. šun, латв. suḡu, suns, лит. šuo, šunį, ст.прус. sunis – куче, ст.ирл. cū, кимвѣр. cī – куче, cūn – кучета).

37). кит. 馘 съвр. ф-ма guó, др.кит. k^wrək – отрязване ушите на убитите врагове (обичай използван и от монголите на Чингиз-хан, броене на убитите врагове, или за получаване на награда), пр.алт. *k`ũjlu~o, ср.кор. kúi, съвр.кор. kwí, gwí, яп. kík – слушам, *(x)ũl-, xol-dĩ-, xul-bun-, ũl-ta- ехо, ехтене, шум, звуци, монг. qulki, quluḡu xulxi, xulga, xulxa, xolxi – сревното ухо, ушна кал, chikh – ухо, тюрк. *Kul-kak, qulaq, чув. xālxa – ухо, слух, уралски паралел в УФ *ku(l)e – слух, ухо. (Ж.В.: може да се посочи и др. производ, напр. заемане от тох. kārḡ – режа, отсичам !?)

⁴ В [EDAL] е посочена реконстр. *čamu, не е изкл. и същ. на формата tiamu, но в случая е важно отсъствието на корейски паралел.

38). кит. 鼻 др.кит. nү(h)rets – отразвяне на носа, древно наказание, пр.алт. *nүiäkča – нос, част от носа, ср.кор. nāčh, nās, съвр.кор. nat – лице, ТМ *nүiaksa, *nүiaksi-n, евенк. nēs, nēs, орок. naqsa, удег. nүühö, солон. nēnča – нос, монг. *nagčar-kaji – нос, част от носа. (Ж.В.: йероглиф 鼻 е образуван от 鼻 съвр. ф-ма bí, др.кит. bhits – нос, начало, пръв⁵, и 月 съвр.ф-ма yuè, др.кит. nү(h)ot (*nү(h)gōt) – ампутирам, отсичам част от тялото, древно наказание, така че връзката с алт. форми е съмнителна! Вж. също 刈 съвр. ф-ма yì, др.кит. nүats – режа, отсичам, убивам и 刀 съвр.ф-ма dāo, др.кит. tāw – нож, меч, бръснач, режещо оръжие).

39). кит. 襟 съвр. ф-ма jīn, др.кит. kġm – предната част на халата, пр.алт. *kúgo(mV) – част от дрехата, дреха, др.кор. *korom, съвр.кор. korim – връзки на дрехата, яп. koromo – дрехи, ТМ *kurumə, kurme - горна дреха, монг. qormai, qorui, хогто(j), хиarm(ā), хиaram – пола, долните части на халата, тюрк. *kur / *qur, (хиг) – колан, пояс.

Като цяло, можем да кажем, че са налице твърде древни лексикални контакти между праалтайски и древнокитайски, не по-късни от II хил. пр.н.е. Трябва да се подчертае че някои от тези думи са били забелязани и преди, но са се смятали за ранни китайски заемки в алтайските ез., основно в японски, напр. др.яп. kaga, karasi – горчив, горчица, ume – слива, mugji – пшеница, kuni – страна, koromo – дрехи, вж. [Miller 1972: 203, 235]. Днес, направеният по-детайлен и задълбочен етимологичен анализ, позволява да възстановим истинската посока на заимстване (от праалт. към др.кит., а не обратното). Представеният анализ, има важно значение за осветляване на неясната, малко позната ситуация в доисторическа Източна Азия.

комп. превод от англ. с допълнения: Ж. Войников

⁵ бел.пр.: вж. др.кит. ф-ма bhits, клас.ст.кит. bhic, еп. Хан bhjəś, значение: нос, начало, преден, пръв и пр.алт. *bādī, др.яп. *ritāri – чело, ТМ *bād(ə) – лице, чув. rit - лице, тув. beti – лицева страна, пр.тюрк. bet / bit - лице. Терминът в прабълг. календар етх бехти, озн. година на кучето, начало на годината, т.е. бехт – начало, лице. В случая заемането е от практик. към праалт., синокавк. паралел с празап.кавк. *p^wA^h, хурит. ruṇi, ruḫhi (ruṇhi ~ ruḫhi), в абхаз.адиг. ез., абх. а-рə-пə, абаз. рəпə, адиг., кабард. pa – нос. В праенис. *pa^h-t-, югски fāt, кет. hatta – връх на главата, бурушаски rēnas, rēnis – чело, предна част на главата, възм. е наследено в иран. езици, в пехлеви reš, съвр.перс., белуджи, пуш. rešānī, ягн. rešona – чело, белуджи roz, ron, пуш. razah, осет. fındz – нос, вах. рəс – лице и в пехлеви rešānīg, осет. fыссag / fиссag, ягн. reštar, кюрд. reš, перс., пуш., язгул., белуджи reš, шугн. rēx' – ранен (начален). А от иран. > тюрк. baš – глава, начало, baštīnūči – начален. Също се откриваи семит. паралел, в акад. rītu, евр. rōt, сир.арам. ratā, puta, южноараб. fit, др.египет. wp.t, праафр. *ru(ə)-t – лице, чело, предна част на главата.